

Skutki zaniechania ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy

Podstawowym celem postępowania upadłościowego jest wyeliminowanie z obrotu gospodarczego podmiotów, których kondycja finansowa nie pozwala na dalsze funkcjonowanie na rynku. Powyższe ma na celu przede wszystkim ochronę wierzycieli upadłego przedsiębiorcy, jak również jego ewentualnych przyszłych kontrahentów. Założenie to realizuje się między innymi w nałożeniu na każdego przedsiębiorcę obowiązku postawienia spółki w stan upadłości w przypadku wystąpienia sprecyzowanych w ustawie okoliczności. Niedopełnienie powyższego obowiązku może skutkować daleko idącymi konsekwencjami zarówno wobec upadającego przedsiębiorcy, jak również wobec osób nim zarządzających.

Obowiązek ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy

Na wstępie omówienia wymaga krąg podmiotów, które z mocy ustawy obowiązane są do skierowania do Sądu upadłościowego wniosku o ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy, jak również moment ziszczenia się ww. obowiązku.

Po pierwsze podmiotem obowiązany do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest sam dłużnik – niewypłacalny przedsiębiorca. Powyższe jest szczególnie istotne z punktu widzenia osób fizycznych prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą, albowiem w ich przypadku co do zasady są one jedynymi osobami, na których ciąży przedmiotowy obowiązek.

Po drugie, w przypadku osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, w szczególności spółek prawa handlowego, obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenia upadłości spoczywa na każdym, kto na podstawie ustawy, umowy spółki lub statutu ma prawo do prowadzenia spraw dłużnika i jego reprezentacji, samodzielnie lub łącznie z innymi osobami. Powyższe dotyczy w szczególności członków zarządu spółek kapitałowych, jak również niepozbawionych prawa reprezentacji wspólników spółek osobowych. Co warte podkreślenia, przedmiotowy obowiązek spoczywa na każdej z wymienionych osób niezależnie, wobec czego w niniejszym kontekście bez znaczenia pozostaje sposób reprezentacji spółki w jej bieżącej działalności.

Podstawą ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy jest jego niewypłacalność. Ustawa Prawo upadłościowe dokładnie precyzuje przesłanki, w których uznaje się, iż dany przedsiębiorca osiągnął stan niewypłacalności. Wniosek o ogłoszenie upadłości winien zostać zgłoszony w terminie 30 dni od dnia, w którym zaistniał stan niewypłacalności dłużnika. Zgłoszenie wniosku przez jeden z uprawnionych podmiotów, znosi obowiązek składania kolejnych wniosków przez pozostałe podmioty obowiązane.

Na marginesie warto również zauważyć, że skierowanie do Sądu wniosku o ogłoszenie upadłości, pomimo niewypłacalności przedsiębiorcy, nie zawsze musi wiązać się z faktycznym ogłoszeniem upadłości dłużnika. Sąd odmówi bowiem ogłoszenia upadłości, jeżeli majątek przedsiębiorcy nie pozwala na zaspokojenie chociażby kosztów postępowania. Powyższe jest jednak bez znaczenia z punktu widzenia omawianych w niniejszym artykule obowiązków. Nawet jeżeli dany przedsiębiorca nie posiada środków pozwalających na przeprowadzenie postępowania upadłościowego, każdy z wymienionych powyżej podmiotów ma obowiązek skierowania stosownego wniosku do Sądu.

Należy także podkreślić, że odpowiedzialność z tytułu niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dotyczy jedynie wskazanych powyżej osób. Odpowiedzialności takiej nie mogą ponosić inne osoby uprawnione do złożenia wniosku.

Odpowiedzialność cywilnoprawna

W pierwszej kolejności należy wskazać, że konsekwencją niedopełnienia obowiązków, o których mowa powyżej, jest powstanie odpowiedzialności cywilnoprawnej osób obowiązanych do złożenia wniosku. Z uwagi na specyfikę osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą oraz wspólników spółek osobowych, którzy ostatecznie ponoszą odpowiedzialność osobistą za wierzytelności wynikające z ww. działalności, poniższe zasady należy rozpatrywać ze szczególnym uwzględnieniem członków zarządu spółek kapitałowych.

Stosownie do art. 21 ustawy Prawo upadłościowe, osoby obowiązane do zgłoszenia wniosku ponoszą odpowiedzialność za szkodę wierzycieli powstałą w związku z niezłożeniem wniosku w terminie. Domniemywa się, że szkoda jest równa wysokości niezaspokojonej wierzytelności. Tym samym, osoba obowiązana może odpowiadać w całości za zobowiązania upadłego, o ile nie udowodni, że wierzyciel nie poniósł straty wskutek zwłoki w ogłoszeniu upadłości. Zwolnienie z ww. odpowiedzialności możliwe jest jedynie w przypadku, gdy niezgłoszenie wniosku nastąpiło w sposób niezawiniony lub w określonym terminie otwarte zostało postępowanie restrukturyzacyjne lub postępowanie o zatwierdzenie układu.

Nadto, szczególne regulacje w zakresie odpowiedzialności cywilnoprawnej dotyczą członków zarządu spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Stosownie do art. 299 Kodeksu spółek handlowych, w razie bezskuteczności egzekucji z majątku spółki, członkowie zarządu spółki z o.o. odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Zwolnienie się z ww. odpowiedzialności możliwe jest de facto w sposób analogiczny jak powyżej, a więc poprzez terminowe złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości.

Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej

Niezależnie od odpowiedzialności odszkodowawczej, zaniechanie ogłoszenia upadłości może powodować poważne konsekwencje w zakresie uprawnień zawodowych osób obowiązanych do złożenia przedmiotowego wniosku.

Na podstawie art. 373 ustawy Prawo upadłościowe, brak terminowego zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości przez osobę do tego obowiązana może skutkować orzeczeniem względem tej osoby zakazu prowadzenia działalności gospodarczej. Zakaz może być orzeczony na okres od roku aż do 10 lat oraz może obejmować bardzo szeroki zakres pełnionych funkcji. Mianowicie może on dotyczyć m.in. prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek, w ramach spółki cywilnej, pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, spółki handlowej, przedsiębiorstwa państwowego etc.

Orzeczenie powyższego zakazu nie zawsze musi stanowić następstwo nieterminowego złożenia wniosku. Sąd rozważając orzeczenie zakazu bierze bowiem pod uwagę stopień winy danej osoby, jak również skutki jej działań, w szczególności obniżenia wartości majątku upadłego. Co więcej postępowanie o orzeczenie zakazu musi być wszczęte przez uprawniony do tego podmiot (m.in. wierzyciela, syndyka itp.). W dalszym ciągu, powyższe uprawnienie Sądu może powodować daleko idące konsekwencje wobec osoby obowiązanej trwające jeszcze przez wiele lat po zakończeniu postępowania upadłościowego przedsiębiorcy.

Odpowiedzialność karna

Jeszcze dalej idącą odpowiedzialnością z tytułu niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest odpowiedzialność karna. Odpowiedzialność ta ogranicza się jednak wyłącznie do członków zarządu oraz likwidatorów spółek prawa handlowego. Stosownie do art. 586 Ksh wskazane osoby nie zgłaszając wniosku o upadłość spółki handlowej, pomimo powstania warunków ją uzasadniających, podlegają grzywnie, karze ograniczenia wolności lub karze pozbawienia wolności do roku.

Przesłanka oddalenia wniosku a upadłość konsumencka

Przepisy ustawy Prawo upadłościowe regulują nie tylko upadłość przedsiębiorców, ale również upadłość osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, tzw. upadłość konsumencką. Procedura dotycząca upadłości konsumenckiej jest bardzo korzystna dla upadłego, albowiem przy spełnieniu określonych warunków, pozwala na całkowite oddłużenie osoby fizycznej, nawet jeżeli posiadany przez nią majątek nie pozwala na zaspokojenie wierzycieli.

Jedną z przesłanek stanowiących podstawę oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej jest sytuacja, w której na przestrzeni 10 lat przed skierowaniem ww. wniosku dłużnik, mając taki obowiązek, wbrew przepisom ustawy nie zgłosił w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości. W konsekwencji, co do zasady, zaniechanie zgłoszenia wniosku o upadłość „gospodarczą” choćby o jeden dzień, może powodować brak możliwości ogłoszenia upadłości „konsumenckiej” przez kolejne 10 lat.

Podsumowanie

Jak wynika z niniejszego opracowania, obowiązki wynikające z prawa upadłościowego w zakresie terminu składania wniosku o ogłoszenie upadłości mają niezwykle doniosłe znaczenie, w szczególności z punktu widzenia osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub osób pełniących funkcje zarządcze w spółkach handlowych. Zważywszy na fakt, jak trudnym do spostrzeżenia jest moment powstania niewypłacalności przedsiębiorcy, w toku jego działalności należy zawsze mieć na względzie omówione powyżej kwestie. Warto pamiętać, że terminowo złożony wniosek o upadłość może pozwolić na uniknięcie odpowiedzialności z tytułu długów upadłego lub też może pozwolić na oddłużenie w przyszłości zadłużonej osoby w drodze upadłości „konsumenckiej”. Zaniechanie powyższych obowiązków może natomiast skutkować poważnymi konsekwencjami w sferze materialnej, zawodowej, a nawet karnej.

Autor:
Marcin Kaszyński